

Heidi Lettojärvi

27.8.2026

Ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriölle

Viite: VN/25123/2024-YM-313

Suomen ennallistamissuunnitelmaluonnos

ET kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta Lausuntopalvelussa lausunto on pyydetty jäsentämään seuraavien otsikoiden alle. ET antaa lausuntonsa tummennettujen otsikoiden asioista.

- ***Yleiset kommentit ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta***
- ***Kommentit luontotyyppien ja lajien tilan parantamisen tavoitteisiin (artiklan 4 tavoitteisiin vastaaminen) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)***
- *Kommentit meriekosysteemien ennallistamistavoitteisiin (artiklan 5 tavoitteisiin vastaaminen) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luvut 2-3)*
- *Kaupunkiekosysteemialueiden rajauksiin liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)*
- *Kommentit jokien ennallistamistavoitteisiin (artiklan 9 tavoitteisiin vastaaminen) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)*
- *Kommentit pölyttäjäkantojen ennallistamistavoitteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)*
- *Maatalousindikaattoreiden valintaan ja turvemaan määritelmään liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)*
- *Metsäindikaattoreiden valintaan liittyvät kommentit / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)*
- ***Kommentit heikentämättömyysvelvoitteen kansallisen toimeenpanon ja joustavaan soveltamiseen. Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto luku 6.*** Heikentämättömyysvelvoitteen kansallista toimeenpanoa valmistellaan erillisessä lakihankkeessa (<https://ym.fi/hankesivu?tunnus=YM022:00/2025>), josta järjestetään oma erillinen lausunkierros valmistelun edetessä.
- *Kommentit toimenpideluonnoksista*
 - *Kommentit erityisesti luontotyyppi ja lajitavoitteita (artikla 4) sekä jokien vapauttamista (artikla 9) tukeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)*
 - *Kommentit erityisesti meri- ja vesiekosysteemien (artikla 5) ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)*

- *Kommentit kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreää ja latvuspeittoa lisääviin toimenpiteisiin (artikla 8) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)*
- *Kommentit erityisesti pölyttäjäkantojen ja maatalousekosysteemien ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin (artiklat 10 ja 11) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)*
- *Kommentit erityisesti metsäekosysteemien ennallistamista tukeviin toimenpiteisiin (artikla 12) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)*
- *Kommentit tietopuutteiden ja seurantavelvoitteiden täyttämiseksi ehdotettuihin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)*
- *Kommentit suunnitelman kustannuksiin ja rahoituspohjaa koskeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 5)*

Yleiset kommentit ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

ET katsoo, että ennallistamissuunnitelman laatimishankkeen ohjausryhmän reunaehdot ovat pääosin onnistuneet. ET katsoo, että erityisesti toimien kustannustehokkuus, monivaikutteisuus ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä keskeisiä periaatteita. Myös toimien priorisointi suojelualueille ja valtionmaille sekä vapaaehtoisten keinojen sekä ole-massa olevien ohjelmien ja ohjauskeinojen korostaminen ovat keskeisiä lähtökohtia.

Reunaehdoissa on mainittu yhteensovittaminen elinkeinotoiminnan ja Suomen yritysten kilpailukyvyyn kanssa. ET näkee kuitenkin puutteena sekä reunaehdoissa että suunnitelmassa sen, että energiajärjestelmää, kuten energiantuotantoa sekä siirtoa ja jakelua, ei ole erikseen huomioitu. Ennallistamisasetuksen tavoitteena on edistää luonnon tilan parantamisen ohessa ilmastonmuutoksen hillitsemistä (artikla 1) ja suunnitelmassa tulee tunnistaa synergiat ilmastonmuutoksen hillitsemisen kanssa (artikla 14).

Eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 45/2026) on linjannut yksiselitteisesti ennallistamisasetuksen omaisuudensuojakysymyksestä. Valiokunnan mukaan ennallistamissuunnitelmaan ei voi sisältyä sellaisia toimenpiteitä, joilla voisi olla joko suoraan tai muun lainsäädännön tulkinnan osana oikeusvaikutuksia perustuslain 15 §:n suojaamaan omaisuuteen nähden. Edellä todetusti suunnitelman reunaehtoihin on kyl-läkin kirjattu vapaaehtoisten keinojen ”keskeisyys keinovalikoimassa”, mutta vapaaeh-toisuuden toteutuminen suunnitelmaluonnoksen esityksillä herättää kysymyksiä. Suun-nitelmassa on esitetty luontotyypeittäin ennallistamis- ja palauttamisvelvoitteita, mutta näiden mahdollista kohdentumista erityisesti suojelualueiden ulkopuolisiin yksityisiin alueisiin ei ole arvioitu. Suunnitelmassa esitetään myös myöhemmin tarkentuvaa luon-totyyppien ulkopuolisiin lajien elinympäristöihin kohdistuvia toimia, virtavesien esteiden poistamista sekä vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden täysimääräistä toteuttamista. Näidenkään osalta kohdentumista yksityiseen omaisuuteen ei ole arvi-oitu. Erityisesti suunnitelmassa esitetyt lainsäädäntötarpeet näyttäytyvät ristiriitaisilta vapaaehtoisuusperiaatteen kanssa. Näitä ovat ennen muuta luontotyyppien heikentä-mättömyysvelvoite ja siihen kytkeytyvä velvoittava ekologinen kompensatio, suojelun laajentuminen sekä ojituksen ja vesitalouteen liittyvän maanmuokkauksen sekä met-sänkäsittelyn vähimmäisvaatimusten sääntely. ET katsoo, että suunnitelman lähtötie-dot (ja myös SOVA-arviointi) ovat tältä osin puutteellisia. ET myös katsoo, että suunnitel-massa tulee linjata korvauskysymyksistä siten, että ei-vapaaehtoisesta ja suojeluun rin-nastettavasta maankäytön rajoituksessa maanomistajan on lähtökohtaisesti saatava korvaus.

ET pitää myös valitettavana, että suunnitelmaluonnoksessa esitettyjen mahdollisten lainsäädäntötoimien tai näitä koskevan lakihankkeen valmistelu eivät ajallisesti ole yhteensovitettavissa. Suunnitelmaluonnoksessa esitettyjä lainsäädäntöesityksiä vasta valmistellaan ja ne eivät ole olleet vielä yleisesti lausuttavana.

Suunnitelmassa on lähtökohtaisesti tarkastelu asetuksen täytäntöönpanoa kansallisessa tasolla. Lähtökohta on sinänsä perusteltu, mutta jättää yksittäisen maanomistajan, hankekehittäjän tai muun toimijan näkökulman huomioimatta. Suunnitelmasta ei käy ilmi, miten suunnitelma tulee vaikuttamaan metsätaloustoimiin, pistemäisiin luvanvaraisiin hankkeisiin, muihin pistemäisiin hankkeisiin tai linjamaisiin hankkeisiin.

Yksityisen sektorin omaehtoiset toimet ja rahoitus otetaan huomioon ja ovat välttämättömiä ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamisessa. ET pitää puutteena, että näitä ei ole arvioitu suunnitelmaluonnoksessa.

ET näkee tärkeänä, että jo toteutetut ennallistamis- ja muut toimet voidaan hyväksilukea tavoitteiden saavuttamisessa vähintäänkin vuodesta 2020 lukien, kuten virtavesiesteiden poiston osalta tehdään.

Kommentit luontotyyppien ja lajien tilan parantamisen tavoitteisiin (artiklan 4 tavoitteisiin vastaaminen) / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 3)

Suunnitelmasta ei ole kattavasti luettavissa perusteluita luontotyyppiryhmien pinta-alatavoitteille. Pinta-aliatiedot näyttävät eroavan sekä valmisteluvaiheen tiedoista että luontodirektiivin tiedoista, mutta valintoja on esitetty vain suppeasti. ET katsoo, että perusteita tavoitteille tulee avata suunnitelmaluonnosta paremmin.

Metsäisten luontotyyppien pinta-alat puuttuvat, mutta niiden merkitys pinta-alaperusteisissa kokonaistavoitteissa on merkittävä. ET pitää puutteena, ettei edes vaihteluväliä suurimman ja pienimmän mahdollisen pinta-alan ja ennallistamis- ja palauttamistarpeen osalta ei ole esitetty. ET katsoo, että asialla on erityistä merkitystä ennallistamis- ja palauttamisvelvoitteen lisäksi myös mm. heikentämättömyysvelvoitteen soveltamis- pinta-alan kannalta. ET esittää, että reunaehtojen periaatteiden mukaisesti Suomi hakisi näiden luontotyyppien mahdollisimman suppeaa rajaamista mahdollistavaa tulkintaa.

Suunnitelmassa huomioita kiinnittää se, että vesiluontotyyppien ennallistamistavoitteet korostuvat pinta-alatavoitteissa. Näiden luontotyyppien ennallistamistavoite painottuu vuoteen 2030 mennessä tehtäviin toimiin. Esitetty ennallistamisosuus on suuri (79 %) verrattuna sekä asetuksen kokonaistavoitteeseen (30 %) että esitettyyn, huomattavasti asetuksen tavoitetta matalampaan Suomen tavoite-esitykseen. Vuoteen 2030 on vähän aikaa, että tavoite näyttää epärealistiselta. Vesiluontotyyppien tilan parantuminen on pitkälle riippuvainen valuma-alueella tapahtuvista toimista eli mm. kosteikkoihin ja metsiin kohdistuvista toimista. ET näkee, että eri luontotyyppiryhmien tasapainoa suunnitelmassa on syytä tarkastella. Tämä on perusteltua myös siksi, että vaikka vuoden 2030 tavoite on kaikkien luontotyyppiryhmien kokonaistavoite, on myöhemmät tavoitteet asetuksen mukaan saavutettava luontotyyppikohtaisesti.

Suunnitelmaluonnoksen mukaan vesiluontotyyppien osalta tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet sisältyvät ensisijaisesti vesien- ja merenhoidon suunnitelmiin. ET pitää tätä linjausta perusteluna. Tämän linjauksen tulisi johdonmukaisesti johtaa siihen, että ennallistamissuunnitelmassa ei esitetä vesienhoidon toimenpiteitä

eikä siihen kuuluvia kustannuksia. Suunnitelmaluonnos on tältä osin ristiriitaiselta ja vaikeaselkoinen.

Asetus velvoittaa lajien elinympäristöjen riittävän laadun ja määrän turvaamiseen. Suunnitelman mukaan Suomi ei esitä lajeihin liittyviä tavoitteita tässä suunnitelmassa, vaan ainoastaan viittaa luontotyyppitoimiin ja tietopohjan parantamiseen. ET näkee, että osa direktiivilajeista on Suomessa hyvin yleisiä ja elinvoimaisia ja niiden osalta Suomen tulisi tavoitella jäsenvaltiokohtaista liikkumavaraa.

Kommentit heikentämättömyysvelvoitteen kansallisen toimeenpanon ja joustavaan soveltamiseen. Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto luku 6.

Heikentämättömyysvelvoite näyttäytyy lainsäätöön sisällytettynä uutena velvoitteena, jolla voi olla merkittävä vaikutus eri toimijoihin.

Heikentämättömyysvelvoite näyttäisi suunnitelmaluonnoksen mukaan kohdistuvan pääosin YVA-velvollisiin sekä lupa-, hyväksymis- tai vahvistamispäätöstä edellyttäviin hankkeisiin. Ainoastaan luonnoksen mukainen pienialaisten luontotyyppien suojelusääntely koskisi kaikkea toimintaa tasapuolisesti. Tämä lähestymistapa näyttää ongelmalliselta toimijoiden tasapuolisen kohtelun näkökulmasta.

Suunnitelmaluonnoksen mukainen heikentämättömyysvelvoitteen toimeenpano tarkoittaisi sääntelyn jakamista eri lakeihin ja menettelyihin, mikä saattaa vaikeuttaa ennallistamisasetuksen täytäntöönpanon ymmärrettävyyttä. ET näkee kuitenkin lähtökohtaisesti perusteltuna pienialaisten ja vähälukuisten luontotyyppien turvaamisen suojelulla. Suojelupäätöksen oikeusvaikutukset ovat toimijoille selkeät.

Heikentämättömyysvelvoitteen vaikutusten arviointia vaikeuttaa se, että suunnitelmassa ei ole pyritty avaamaan keskeisiä määritelmiä. Epäselvää on miten luontotyyppien ”hyvä tila” määritetään, millainen kynnys ”merkittävällä heikentämisellä” on, mikä katsotaan ”ennallistetuksi alueeksi” ja miten ”pienialainen luontotyyppi” määritellään.

Asetuksen mukaan heikentämättömyysvelvoite ei koske ”erittäin tärkeän yleisen edun mukaista suunnitelmaa tai hanketta”. Asetus velvoittaa, että uusiutuvan energian hankkeet oletetaan olevan erittäin tärkeän edun mukaisia. Suunnitelmaluonnos ei sisällä mitään tulkintaa siitä, miten Suomessa tulkitaan muiden suunnitelmien ja hankkeiden status. ET edellyttää, että erittäin tärkeäksi yleisen edun mukaiseksi suunnitelmaksi tai hankkeeksi tulee nähdä sähkön kanta- ja jakeluverkkoinfrahankeet sekä sähköjärjestelmää tukevat pumppuvoimalaitokset, jonka kehittäminen on välttämätöntä mm. ilmasto- ja huoltovarmuusnäkökulmista.

Suomessa ”lähtötiedot” eli tiedot luontotyyppien pinta-alasta, sijainnista ja tilasta ovat osin puutteellisia erityisesti suojelualueiden ulkopuolella eivätkä ne ole toiminnanharjoittajien saatavilla. Suunnitelmasta ei ilmene miten tietopuutteita käsitellään heikentämättömyysvelvoitteen toteuttamisessa.

Kommentit erityisesti luontotyyppi ja lajitavoitteita (artikla 4) sekä jokien vapauttamista (artikla 9) tukeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

Toimenpiteeseen 11 liittyen ET toteaa, että vesienhoitosuunnitelmien piirissä oleville vesistöille tulee määritellä toimenpiteet vesienhoitosuunnitelmissa, jolloin

ennallistamissuunnitelmasta lähtökohtaisesti ei tulisi lisätoimia näille vesiluontotyypeille ennallistamisasetuksen edellyttämää lajisuojelua tai esteiden poistoa lukuun ottamatta.

Ennallistamisasetuksesta ei tule suoraan lisävaatimuksia ympäristövirtaamille tai kalankulun helpottamiselle. Tältä osin tulee noudattaa vesipuitedirektiivin sääntelyä. Tämän vuoksi ET esittää kohdan poistamista. Yleisesti ympäristövirtaamia ja kalankulkua edistäviä toimia tulee tarkastella tapauskohtaisesti, kustannustehokkaasti ja vesistöjen ekologisten hyötyjen näkökulmasta vaikuttavimpiin kohteisiin kohdennettuna. Toimenpiteiden suunnittelussa on huomioitava myös vesivoiman rooli sähköjärjestelmän säätökyvyn, toimitusvarmuuden ja puhtaan energian tuotannon turvaamisessa.

Jokien esteiden poiston (toimenpide 23) tulee asetuksen mukaisesti lähtökohtaisesti koskea käyttötarkoituksensa menettäneitä rakenteita, ei esim. vesivoimaa. Suunnitelman toimeenpanossa on varmistuttava tapauskohtaisesti siitä, että poistettavaksi esitetyt padot ovat asetuksen määritelmän mukaisia. Ratkaisujen tulee perustua tapauskohtaiseen arviointiin, kustannustehokkuuteen ja eri yhteiskunnallisten tavoitteiden yhteensovittamiseen. Toimenpiteiden suunnittelussa tulee huomioida toimien vaikutus mm. sähköntuotantoon ja MMM:n selvitys säätövoiman kannalta merkittävimmistä vesivoimalaitoksista ja -joista.

Kommentit tietopuutteiden ja seurantavelvoitteiden täyttämiseksi ehdotettuihin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 4)

ET pitää hyvänä tavoitetta suojelualueilla sijaitsevien direktiiviluontotyyppien tietojen päivittämisestä vuoteen 2030 mennessä (toimenpide 41). ET kuitenkin korostaa, että maankäyttöä edellyttävien hankkeiden osalta erityisesti suojelualueiden ulkopuolella on tarvetta tiedolle, sillä hankkeet pyritään ohjaamaan suojelun ulkopuolelle. ET ymmärtää haasteen tietopuutteiden kattavaan paikkaamiseen. On tärkeää, että luontotyyppien ja lajien tietoa pyritään parantamaan mm. SYKE:n inventoinneilla ja valtakunnan metsien inventoinnin kehittämisellä (toimenpide 42).

Kommentit suunnitelman kustannuksiin ja rahoituspohjaa koskeviin toimenpiteisiin / Materiaali: ennallistamissuunnitelman yhteenveto (luku 5)

ET näkee selvennystarpeita kustannusten ja rahoituspohjan kuvaamisessa. Luontotyyppikohtaiset ennallistamis- ja palauttamiskustannukset on esitettävä selkeästi. Vesienhoidon suunnitelmiin sisällytettävä kustannuksia ei tule esittää ennallistamissuunnitelmassa tai niiden osuudet tulee erotella selkeästi. Tavoiteltavan EU-rahoituksen ja yksityisen rahoituksen määrät tulee kuvata.

ET näkee vapaaehtoisuuteen perustuvien luonnonarvomarkkinoiden kehittämisen erittäin kannatettavana (toimenpide 47). Näitä kehittämistoimia voisivat olla erilaiset verokannusteet sekä kompensatiolainsäädännön joustavoittaminen, kuten suojeluhyvityksen parempi huomioiminen, vastaavuusvaatimusten väljentäminen sekä ennakoivien toimien ajankohtaan liittyvän vaatimuksen uudelleentarkastelu.